

Il-**Huttafa**

numru **119**

Novembru - Dicembru 2013

Malvizz

Abieb Huttaf...

Kif żgur tafu jekk sifirtu jew rajtu dokumentajri fuq it-televixin, Malta nieqsa hafna mis-siġar u mill-ħdura. Ma niskantax, wara kolloxx ngħixu f'pajjiż żgħir hafna, mimli nies, moqli bix-xemx, nieqes mix-xita, u għandna ħamrija baxxa u fqira. X'tistenna?

Ha ngħidilkom x'nistenna: nistenna li l-ftit siġar li għandna nieħdu ħsiebhom daqs il-mimmi t'għajnejna. Imma thares madwarek u x'tara?

Vjal b'siġar kbar tal-Fiku fuq kull naħa, tmur ġimgħa wara u flokħom issib ringiela arbli tad-dawl.

Ġnien publiku mimli siġar kollha weraq u bl-għasafar jgħannu, jorqdu u jbejtu fihom, tmur l-għada u ssib is-siġar imqaxxin qishom skeletri kważi bla werqa waħda.

Pjazza b'siġar tal-Ballut m'għola żewġ sulari, tmur wara ġimgħa u ssibhom nani forma ta' kaxxa.

Centre-strip b'ringiela arbuxxelli għoljin tal-Bruk, tmur wara ġimgħa u ssib li ġabuhom forma ta' ċint baxx aħdar, bilkemmm tinduna li pjanti.

Jien ma nistax nifhem x'inhi dil-gwerra kontra s-siġar. X'inhu dal-ġenn biex inneħhu kull werqa mill-bliet u rħula tagħna? Ara qis li tiġu għat-taħwila siġar li għandna f'Dicembru, għall-inqas inpattu ftit għas-siġar li qed jinqerdu, hux.

F'isem il-Klabb nixtieq lilkom u lill-familja l-Milied it-Tajjeb.

Victor
Victor Falzon l-Editur

Biċċa triq ġdida li qed tinbena fil-Manikata. Tgħid x'ha jiġrilha dik il-harruba li issa ġiet f'nofs it-triq?

mal-faċċata

Il-malvizz (song thrush) huwa għasfur komuni tal-harifa. Eluf jgħaddu minn Malta kull sena imma eluf minnhom imutu kif jaslu. Il-malvizz huwa popolari hafna mal-kaċċaturi, u bħas-soltu dil-harifa nqatlu eluf ta' mlievez. Għaliex joqtluhom? Hekk, għall-gost.

Ritratt ta' Aron Tanti

il-Kontenut

Editorjal	2
Aħbarijiet	3-4
Aħbarijiet mid-Dinja	4
Il-Venewwa	5
L-Ambjent Urban	5
Attività	6
Avvizi	6
Intervista mat-Tulliera	6
Daqs Nitfa	7
Tellieqa Tajr	8
Pagna Falko	9
Selmunett	10-11

il-Kumitat

Ċentrali

Kathleen Mamo (kap) • Jason Aloisio • Chris Cachia Zammit • Desirée Falzon • Victor Falzon

Falko

Martin Austad (kap) • Anne Marie Austad • Nicholas Galea • Timothy Micallef

il-Klabb

Klabb Huttaf huma l-membri żgħar u żgħażaġh (-18yrs) ta' BirdLife Malta. Il-Klabb jorganizza harġiet fil-kampanja, żjarat f'riservi naturali, harġiet bil-lanċa, u attivitá ambjentali. Kull xahrejn nohorġu l-magażin *Il-Huttafa* li l-membri jircievu d-dar bil-posta.

Bħalissa fil-Klabb qegħdin xi 1000 membru u s-shubija hija €7 fis-sena.

il-Kuntatt

indirizz
BirdLife Malta
57/28 Triq Abate Rigord
Ta' Xbiex XBX 1120
tel 21347644 / 21347645 / 21347646
imejl info@birdlifemalta.org
imejl tal-magażin
il-huttafa@birdlifemalta.org
websajt www.birdlifemalta.org

Reg. Vol. Org. VO/0052

©BirdLife Malta, Dicembru 2013
Disinn u produzzjoni Victor Falzon
Stampat għand Poulton's Print Shop

Ir-riservi reġġhu fethu

Kif jiġri kull harifa...

...ir-riservi naturali tal-Għadira u s-Simar issa reġġhu miftuħin għall-publiku. Wara sajjf ta' nixfa issa reġa' wasal l-istaġun tax-xita, u f'tit ftit l-għadajjar u l-kanali taż-żewġ riservi jerġġhu jimtlew bl-ilma. U bil-hajja!

Meta u x'hin?

Is-Simar

Il-Ħadd 10.30am sa 4.30pm

L-Ghadira

Sibt u Ħadd 10.30am sa 4.30pm

Kemm thallas?

€0.00 kull persuna!

Hehe, għalja mela!

Nicholas Galea

It-total ta' speċi ta' għasafar li deheru Malta issa tela' għal...

Waww, kważi 400. Mur obsor fuq gżira daqs nitfa.

From Russia with love

Kmieni filgħodu l-Ħadd 17 Novembru 2013 tnejn minn shabna l-bird ringers tal-BirdLife - Joseph Mangion u Caldun Mercieca - kienu qed jirringjaw l-għasafar fil-Buskett meta fix-xibka dahlilhom għasfur żgħir. Mad-daqqa t'għajn kien qisu speċi komuni bħal pitirross, imma x'hin helsuh mix-xibka u rawlu dak id-denb ikhal nahseb qalbhom kważi waqfitilhom! Ghax dan ma kien pitirross xejn imma **Fjamma Kahla** (Red-flanked Bluetail *Tarsiger cyanurus*). Il-Fjamma Kahla tgħix in-naħa ta' fuq tar-Russja u rari hafna tersaq lejn l-Ewropa tal-Punent, aħseb u ara lejn il-Mediterran. Għal Malta dan kien għasfur ġdid għal kollox.

Wara li rringjawh u hadulu xi ritratti, ir-ringiers naturalment reġġhu helsuh, kif isir dejjem.

Prosit Joe u Caldun, il-Milied wasal kmieni għalikom!

Passa ta' Tigri

Aron Tanti

F'Malta d-**Danaws** (African Monarch jew Plain Tiger Butterfly) huwa rari imma kultant ipassu numru minnhom minn pajjiżna. Fit-tieni ġimgħa ta' Novembru għaddew mijiet (jekk mhux eluf) minnhom, u kull min ihobb in-natura ghoxa jarawhom!

Għalkemm hawnhekk naghtukom l-aħbar tal-għasfur il-ġdid, kull każ ta' speċi ġdida jkun għad iridu jistudjawh grupp ta' esperti tal-BirdLife li jissejjaħ Rarities Committee, imbagħad jiddeċiedu jaċċettawhx jew le. Naturalment każ ċar u ovvju bħal dan ma tantx hemm dubju dwaru.

Povri ajkli

Tard wara nofsinhar tat-23 Ottubru 2013 wasal Malta grupp ta' iktar minn 50 ajkla. Hafna minnhom kienu **Ajkli Bojod** (short-toed eagle) u l-bqija kienu **Ajkli tal-Kalzetti** (booted eagle) u xi **Ajkli tat-Tikek** (lesser spotted eagle). Kif jiġri kull meta f'pajjiżna jitfaċċa tajr kbir jew rari, xi kaċċaturi qabadhom ferħ ta' ġenn u bdew jisparaw fuq l-ajkli, avolja għasafar protetti. Peress li beda jidlam l-ajkli bdew jinżlu fis-siġar biex jorqdu, u dak il-lejl nies tal-BirdLife għamlu kemm felhu għassa f'dawn il-postijiet, peress li xi kaċċaturi anke jisparaw fuq għasafar reqdin fis-siġar! Sa l-għada n-numru ta' ajkli li komplatt-triq jen l-Afrika kien hafna inqas minn 50 :(

Ajkla Bajda

Eżattament f'*Il-Huttafa* 86 ta' Mejju-Gunju 2008.

Mostru fuq il-Mistra

Xi snin ilu konna habbarna f'*Il-Huttafa* li x-Xemxija kienu se jinbnew blokko ta' appartamenti li kienu ha jirvinaw id-dehra tal-bajja helwa tal-Mistra. Dak il-proġett kien wehel minhabba permessi. Imma issa l-permessi harġu (bi ftit tibdil u tnaqqis) u ghalhekk ha jinbnew sitt blokkijiet enormi (total ta' 750 flett) fil-quċċata tal-gholja! Ha jirvinaw ghal dejjem l-gholja tax-Xemxija u l-veduta madwarha, u se jzidu mat-traffiku, mat-trabijiet u mal-istorbju. Prosit ghalina.

Victor Faizon

Anbarijiet mid-Dinja

200 jum

Bhall-iljunfanti, ir-rinoċeronti wkoll qed jergġhu jinqatlu bl-addoċ fl-Afrika. Joqtluhom il-kaċċaturi biex jeħdulhom il-qarn ta' fuq imnihirhom. Dal-qarn ibighuh f'pajjiżi bhall-Vjetnam u ċ-Cina, fejn jaħsbu li fih valur medicinali (ma fih xejn fil-fatt!) u fejn jiswa iktar mid-deheb! Il-pajjiżi Afrikani suppost li jiproteġu r-rinoċeronti imma spiss ma jkollhomx flus biex iħallsu gwardjani. B'xorti tajba fir-riserva naturali ta' Madikwe (li kbira darbtejn daqs Malta) fl-**Afrika t'Isfel**, fondazzjoni sinjura tat il-flus biex jitharreg tim ta' gwardjani armati biex jgħassu r-rinoċeronti. Bis-saħħa ta' dawn l-għassiesa, issa ilu 200 jum ma jinqatel rinoċeront f'Madikwe.

Il-kumpanija Google u kumpanija oħra ha jonfqu €300 miljun biex jibnu sitt impjanti fl-**Istati Uniti** biex jiproduċu enerġija mix-xemx. Dawn l-impjanti bejniethom ha jiproduċu biżżejjed elettriku għal 17,000 dar. Peress li mix-xemx, din tkun enerġija nadifa u bla tniġġis. Go Google go!

Żdiedu

Ftit ilu fin-**Nepal** xjenzati kkalkulaw li fil-pajjiż hemm total ta' xi 200 tigra. Mhux numru kbir, imma n-naturalisti xorta ferħu ħafna għax dan kien fil-fatt żieda ta' 63% fuq l-aħħar darba li għoddewhom (fl-2009). Bħalissa l-**WWF** qed tagħmel sforzi biex sas-sena 2022 in-numru ta' tigris fid-dinja jirdoppja. Tgħid jirnexxielha?

Ġdida

Ftit ġimghat ilu fil-baħar hdejn South Carolina fl-**Istati Uniti** sabu speċi ġdida ta' kurazza (hammerhead shark). Din hija l-Carolina Hammerhead *Sphyrna gilberti*. Tixbaħ lil speċi oħra imma x-xewka ta' dahar din il-ħuta fiha inqas irkiekel. Ma jafux hix komuni, imma probabbli hija rari għax is-sajjieda jistadulha għax-*sharkfins*.

Diga

Il-gvern tal-**Guyana** jrid jibni sensiela ta' digi (dams) fuq ix-xmara Mazaruni u jgħarraq medda kbira ta' foresta tropikali. Dawn il-foresti huma ġenna tal-art għan-natura - xadini, ġagwar, pappagalli, orkidi u eluf ta' speċi oħra - u fihom jgħixu wkoll komunitajiet ta' nies indigeni li jiddependu għal kollox mill-foresti.

X'nista' nara tgħid?

jikteb Jason Aloisio

Venewwa Northern Lapwing

Vanellus vanellus

Fid-dehra tagħha l-Venewwa żgur li ma tħabbtekk biex tagħrafha, għax il-pjumi li joħorġu minn rasha jtuha dehra mill-aktar partikulari. Anke t-tijira mmewġa tagħha, fuq ġwienah wisgħin u pjuttost tonndi, hi unika għal dan l-għasfur. Fl-Ewropa l-Venewwa ssibha tirgħa u tbejjiet fir-raba' maħdum mill-bdiewa, ambjent komuni hafna fil-kontinent tagħna Tiekol kull xorta ta' dud u insetti, l-aktar matul il-lejl u speċjalment meta d-dlam ikun miksus mid-dawl tal-qamar.

B'xorti hażina t-tibdiliet li seħħu fl-agrikoltura f'dawn l-aħħar tletin sena laqtuha hażin hafna, u għalkemm mhix xi għasfur rari, in-numri tagħha naqsu sew. Fix-xitwa tingabar fi qtajjiet kbar. F'pajjiżna tidher tard fil-ħarifa. B'xorti hażina, dan l-għasfur sabiħ ma jgawdix protezzjoni u hu mfittex hafna mill-kaċċaturi.

It-tpiġġija meħuda mill-ktieb apposta għat-tfal. Dal-ktieb jis il-BirdLife jew billi żżur ir-risei

MappAmbjenti 2 Urban u Żvilupp

Kif rajna l-aħħar darba, l-iktar ambjent komuni fil-Gżejjer Maltin huwa l-għelieqi. It-tieni l-iktar ambjent komuni ukoll holqu l-bniedem, u dan huwa l-ambjent **urban**.

L-urban huwa l-ambjent fejn ngħixu aħna l-bnedmin. Fil-mappa huwa l-area kkulurita, u hemm ċappa mhux hażin hux! Dan għaliex f'Malta jgħixu kważi nofs miljun ruħ (+ miljun turist ieħor kull sena!). Minħabba f'hekk hafna nies jgħixu f'geġwija ta' bini u ftit jaraw beraħ u ħdura. Huwa hażin li għajnejna u moħħna ma nserrħomx xi ftit mill-bini, traffiku u storbu.

Flimkien mal-bini fil-mappa daħħalna wkoll postijiet oħra ta' żvilupp: industrija u fabriki, barrieri, inhawi ta' divertiment u villeggatura, portijiet, l-ajruport u toroq. Flimkien dawn jgħattu 30% ta' pajjiżna. Figura allarmanti.

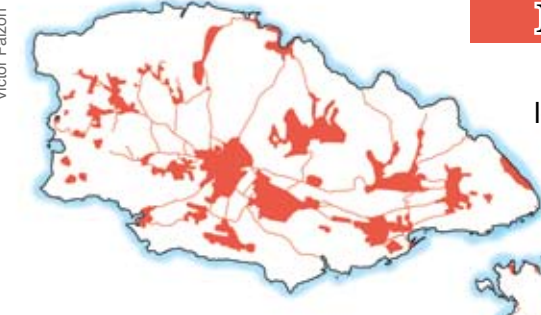
Għalkemml-urban huwa l-ambjent tal-bniedem, bi ftit ħsieb u kura nistgħu nħajru hafna natura żżur l-ambjent fejn ngħixu aħna, fosthom ghasafar, rettili, insetti u pjanti.

Bi 30%, Malta hija l-iktar pajjiż mibni fl-Unjoni Ewropea. Warajna tiġi l-Olanda bi 13%. Il-medja tal-pajjiżi tal-Unjoni Ewropea hija ta' 4% biss.

Serja l-biċċat!

U l-bini xorta tiela' bl-addoċ.

U terz tad-djar huma vojta!

Hafna rħula tant kibru li daħlu f'xulxin. Hawn fuq jidhru partijiet minn Birkirkara, Ħal Lija, Ħal Balzan u San Gwann li saru kważi haġa waħda.

Victor Falzon

Victor Falzon

Aron Tanti

Taħwila l-Foresta

Is-siġar f'Foresta 2000 qed jikbru, l-aħwa! Jekk dix-xitwa taġmel ftit xita sew, mis-sajf li ġej hafna minnhom ikunu jistgħu jkomplu jikbru wehidhom bla bżonn li nsaqquhom. Ikunu veru saru naturali. Imma hafna oħrajn għadhom żgħar wisq biex ifendu għal rashom. U kif nagħmlu kull sena, aħna tal-Klabb ha mmorru nżidu ftit iktar siġar u arbuxxelli żgħar. U kif inkunu hemm, imbagħad induru dawra mal-post flimkien mar-rejnger tal-Foresta. Qis li narawkom!

F'Foresta 2000 spiss jinżlu eluf ta' sturnell

Aron Tanti

Dakinhar inqassmu l-istiker I ♥ Klabb Huttaf numru 11.

Data
Il-Hadd 15 Diċembru 2013
 Niltaqgħu
Hdejn ir-riserva tal-Ghadira
Hin Fid-9am
 Nispiċċaw **Xi 11.30am**
 Ġibu **X'tiekle u x'tixorbu, żarbun tal-mixi**
 Merħba
Membri* u l-familja

*Membri taht it-8 snin irid jiġi magħhom xi hadd kbir (18+).

Jien ġejt berdoċing u lbist kamuffax biex ma nagħtix fl-ghajjn.

Jien ahjar minnek.

Dan il-colouring book ta' 40 paġna **għalik** jekk iġgedded il-miżata fi Klabb Huttaf, jew tidhol membru (jekk għadek m'intix).

Żuru dawn il-kmamar fuq

>> frontier

Niskopru n-Natura ma' Klabb Huttaf

Fil-corridor Other Rooms

Dinja Wahda

Fil-corridor Educational Entities

Ir-Riserva Naturali tas-Simar

Fil-corridor Educational Entities

Intervista ma' Fjura

19

Tulliera
Sticky Fleabane

Din l-istess fjura tal-ahhar darba?

Le ta, dik kienet xorbett. Imma veru l-fjuri jixxiebhu, u dak għax huma t-tnejn fil-familja tal-lellux.

Għaliex jgħidulek 'sticky'?
 Għax il-weraq tiegħi tikka jdellek.

Idellek għax maħmug?
 Le, x'jiġifieri maħmug! Dak għax il-weraq jipproduċi żejt b'riħa qawwija.

Ifuħ jew jinten?
 Hawn min togħgħbu u hawn min iddejqu. Inti x'taħseb?

Mmm, togħgħobni ngħid għaliġa.
 Ftit medicinali, hux?
 Ma niskantax. Iz-żejt tiegħi ilu eluf tas-snin jintuza minnkom il-bnedmin għal xi kura jew ieħor.

X'ambjent tħobb?
 Ma tantx għandi sinifiteti jien. Kif tara anka fl-imħarbat u qalb it-terrapien nikber tajjeb.

Għandek xi problemi?
 Spiss jiġu haddiema jħanxruna mill-għub tat-toroq. Jgħidu qed inaddfu! X'affarijiet dawn!

Fasra, għax mimlija fjuri...
 Iva nagħmel fjuri bir-rimi u nipprovdi ikel għal hafna insetti.

Is-sena kollha tkun bil-fjuri?
 Le, il-ħarifa żmieni, u fil-fatt daqt nerfa' għax qed jiffriska.

Mela ħa nħallik fil-paċi. Saħħa. Saħħa lilek.

Il-na ma naghmlu xi praspura, ras!
Iddeċidejt li nrabbi l-ghaqal.

Raġġiera jonqsok!

Għalkemm zghar, anke l-buful huma ġganti hdejn l-izghar għasfur tad-dinja - il-Bee Hummingbird, li jgħix l-Amerka. Il-bajd li jbid dan l-għasfur huma daqs piżelli!

Actual size

Tidher l-iktar fil-ħarifa u x-xitwa.

2. Kapinera

Ħafna jgħaddu x-xitwa Malta.

1. Vjolin tax-Xitwa

Daqs nitfa!

Mhux l-għasafar kollha huma kbar bħall-ajkli u fjamingi. Fid-dinja tal-għasafar hemm ukoll in-nani.

3. Bufula tal-Għollieq

Tgħix magħna s-sena kollha.

F'Malta dehru iktar minn 40 speċi ta' buful, vjolini u bekkafiki. Uħud komuni, oħrajn rarissimi. Dawn it-tmienja huma fost l-iktar komuni, u erbġha minnhom fil-fatt jgħixu magħna s-sena kollha.

4. Bufula Sewda

Tgħix Malta s-sena kollha, komuni sew.

5. Bufula Ħamra

Magħna s-sena kollha. Mhix komuni. Tgħix fix-xagħri u l-makkja.

8. Bufula tal-Imrewħa

Komuni fil-beraħ, tgħix magħna s-sena kollha.

Għal min qatt ma qabad tromba f'idu, il-buful kollu jidher l-istess. Imma bi ffit Prattika malajr tibda tagħrafhom.

6. Bufula Passajra

Komuni fiz-żewġ passes.

7. Vjolin Ħadrani

Komuni fil-passa, speċjalment fix-rebbiegħa

Il-buful jiekol ħafna insetti u brimb. Meta fix-xitwa ma jsibux insetti jieklu frott zġhir bħal berries.

Ħafna buful jgħix fil-foresti, imma hemm dawk li jippreferu l-makkja, ix-xagħri, il-qasab, anke gonna tan-nies. Basta jsibu x'inaqqu u fejn jistaħbew.

Ritratti ta' Aron Tanti (1, 2, 3, 4), Nick Galea (5, 6, 8) u Victor Falzon (7)

06:45

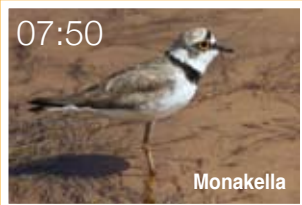
Pitorross

Victor Falzon

Tellieqa Tajr

Fis-6 Ottubru 2013 hames Leaders tal-Falko għamlu tellieqa kontra l-hin biex jaraw kemm kapaċi jilmħu għasafar f'gurnata. Il-mira: 50 speċi! Tgħidilna iktar Anne-Marie Austad

- 1 Pitorross (6.45am F)
- 2 Bufula tal-Għolliq (6.50am F)
- 3 Bufula Sewda (6.50am F)
- 4 Tal-Bejt (7.00am F)
- 5 Ta' San Martin (7.00am F)
- 6 Spanjulett (7.05am F)
- 7 Agrett Abjad (7.10am F/G)
- 8 Russett Griż (7.10am F/G)
- 9 Tiġieġa tal-Baħar (7.10am F/G)
- 10 Huttafa (7.20am F)

Monakella

Victor Falzon

- 11 Sturnell (7.20am F)
- 12 Gawwija Prima (7.35am F)
- 13 Gallozz Iswed (7.50am G)
- 14 Monakella (7.50am G)
- 15 Tertuxa (7.50am G)
- 16 Girwiel (8.00am G)
- 17 Swejda Ċara (8.05am G)
- 18 Pispisella tad-Dabra (8.05am G)
- 19 Gamiema tal-Kullar (8.10am G)
- 20 Monakella Prima (8.25am G)

Russett Abjad

09.45

Chris Cachia/Zammit

- 21 Bekkafik (8.30am G)
- 22 Bekkaċċ (9.05am S)
- 23 Blonġun Żgħir (9.15am S)
- 24 Sarsella (9.45am S)
- 25 Russett Abjad (9.45am S)
- 26 Gallozz tax-Xitwa (9.50am S)
- 27 Kapinera (9.50am S)
- 28 Bufula tal-Qasab (9.55am S)
- 29 Blonġun Sekond (9.55am S)
- 30 Qerd in-Naħal (10.00am S)

Qerd in-Naħal

Mark Sutcliffe

Din it-tellieqa saret fl-okkażjoni ta' EuroBirdwatch 2013. Il-EuroBirdwatch issir kull sena madwar l-Ewropa biex tqajjem interess fl-għasafar u l-berdwoċing.

Kien għadu kemm beda jbexbex x'hin wasalna Foresta 2000. Qbizna mill-karozza bix-xewqa li naraw xi buqrajq kmieni kmieni, imma x-xorti ma kinitx magħna. Biex tghaxxaq beda tiela' sħab iswed tuta. Fuq arblu tad-dawl rajna żewġ Spanjuletti u rajna iehor jissaqqar.

Inzilna l-Għadira u kif dhalna bdiet niezla xita qliel. Minhabba f'hekk ma rajniex għasafar daqs kemm xtaqna, għax dawn fix-xita jidhlu jistkennu. Imma xorta rajna xi għasafar tal-plajja, fosthom Pispisella tad-Dabra, Girwiel u xi Monakell inaqqu d-dud mit-tajn.

Għad-9am wasalna s-Simar. S'issa konna rajna 22 speċi biss, ix-xita kienet għadha niezla u kwazi qtajna qalbna li ntellghu 50 speċi. Imma t-temp fetah, l-għasafar bdew herġin u għamilna l-kuraġġ. Hadna hafna gost bi Vjolin tal-Faxx, għasfur rari mis-Siberia. Għasfur iehor speċjali kien Russett Abjad li qgħadna ngawduh jaqbad il-Buzaqq. Il-lista telghet għal 39 u issa konna kunfidenti li nilhqu n-numru magħiku!

Mis-Simar morna l-Qawra, fejn rajna koċċ gawwi jstrieħ fuq il-bagi u xi bghadan dehlin l-art. Imbagħad hadna ġelat imma kwazi waqqajnieħ x'hin rajna qatgħa Rsieset Griżi jduru fil-baxx fuqna!

Hrabna għaċ-Chadwick Lakes, fejn židna erba' speċi oħra, fosthom Fjamma, għasfur tal-passa vera sabiħ. Issa f'it kien fadliina biex nilhqu l-50 u ħsibnieħa sew fejn jaqbel immorru. Iddeċidejna fuq l-Imtahleb u Miġra l-Ferħa, għax għedna hemm tkun l-ewwel art li jsibu l-għasafar tal-passa li jkunu dehlin minn fuq il-baħar. U

kellna raġun! Rajna l-ewwel Buċaqq tax-Xitwa, imbagħad Kuda, Buċaqq tas-Silla. Rajn wkoll Merill jiekol fix-xagħri, u Bufula Hamra.

X'hin tlaqna għall-Buskett kien fadliina biss żewġ speċi biex nilhqu l-isfida. Il-masġar li hemm il-Buskett jiġbed lejħ varjetà ta' għasafar. Bil-kemm wasalna x'hin mit-tieqa tal-karozza rajna Seqer tal-Hannieqajaqbad l-insetti mill-ajru. Tlajna 49! Kollna heġġa harisna u ttrumbajna lejħ is-sema u s-siġar għall-

ahħar speċi. Konna viċin hafna l-linja tat-tmiem u l-hin kien għaddej. U fl-aħħar, wara 12-il siegħa berdwoċing, l-għasfur li għaqdila l-50 kien Bies. Kumbinazzjoni l-Bies huwa l-logo tal-Falko u li koll kellna stampat fuq il-flokk!

Tassew fraħna li kien irnexxielna. Iħaqna l-isfida, urejna li f'Malta wkoll hawn varjetà sabiħa x'tara, u wrejna kemm il-berdwoċing jista' jkun passatemp eċitanti u mimli sorpriżi.

Din kienet l-ewwel bird-race li qatt saret Malta imma mhix se tkun l-aħħar. Is-sena d-dieħla nagħmlu oħra!

Għajjenin imma kuntenti fi tmiem l-attività, it-tim jippużaw bil-flokk speċjali tal-okkażjoni.

Fjamma

Denis Cachia

- 31 Sparvier (10.00am S)
- 32 Bufula tal-Imrewħa (10.00am S)
- 33 Zakak tad-Dell (10.05am S)
- 34 Vjolin Safrani (10.10am S)
- 35 Vjolin tax-Xitwa (10.10am S)
- 36 Vjolin tal-Faxx (10.20am S)
- 37 Bagħdan Ahmar (12.25pm Q)
- 38 Alwetta (12.50pm Q)
- 39 Gawwija Rasha Kannella (1.30pm Q)
- 40 Kuċċarda (3.00pm CL)
- 41 Fjamma (3.05pm CL)

15:10

Ġaħġaħ

Aron Tanti

- 42 Hawwiewfa (3.10pm CL)
- 43 Ġaħġaħ (3.10pm CL)
- 44 Kuda (3.30pm M)
- 45 Merill (3.30pm M)
- 46 Buċaqq tas-Silla (3.35pm M)
- 47 Buċaqq tax-Xitwa (3.50pm MF)
- 48 Bufula Hamra (4.05pm MF)
- 49 Seqer tal-Hannieqa (4.30pm B)
- 50 Bies (5.20pm B)

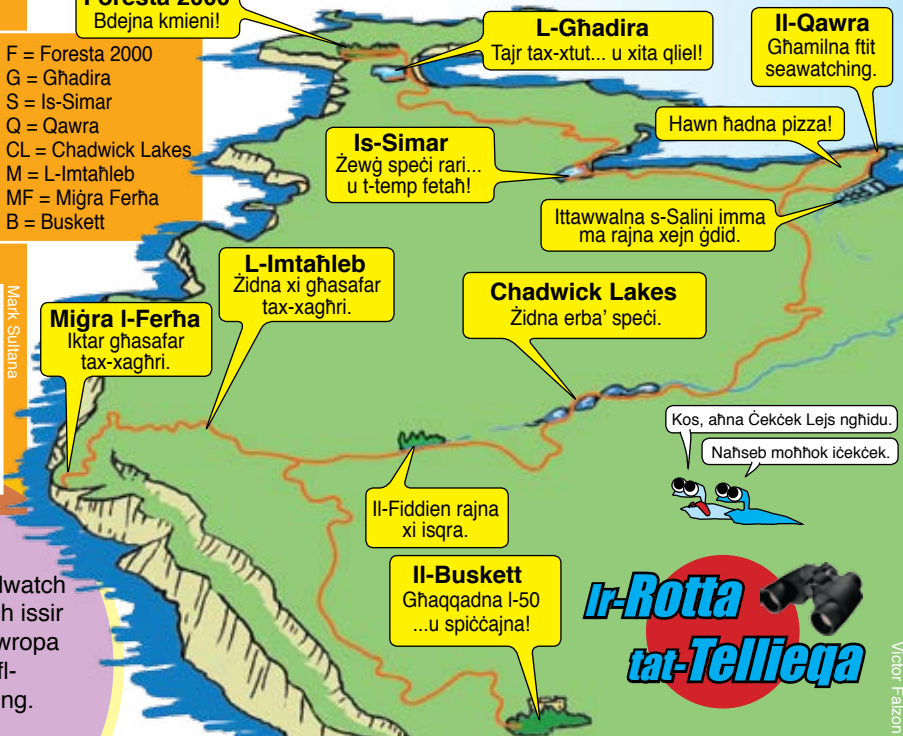

Bies

Victor Falzon

Foresta 2000
Bdejna kmieni!

F = Foresta 2000
G = Ghadira
S = Is-Simar
Q = Qawra
CL = Chadwick Lakes
M = L-Imtahleb
MF = Miġra Ferħa
B = Buskett

Ir-Rotta tat-Tellieqa

Fbieb Falkuni!

Allavolja ghadha ma bdiex kesha, l-għasafar zghar bħal pittirrossi, kapineri u fjammi jafu li ġejja x-xitwa u għalhekk diġà qed jpassu mill-Ewropa għall-Afrika biex jiffrankaw il-ksieh tax-xitwa. Uħud jibqgħu Malta għax-xitwa imma

I-maġġoranza jaqsmu l-baħar u jmorru jqattgħu x-xitwa l-Afrika ta' Fuq. Xi għasafar anke jaqsmu d-deżert Sahara!

Minn Malta sal-eqreb xatt fl-Afrika ta' Fuq hemm 340km baħar.

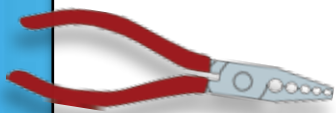
Malta importanti hafna għall-għasafar tal-passa għax hawn ikollhom iċ-ċans jieqfu biex jistrieħu u jieklu halli jrabbu biżżejjed enerġija għat-triq twila fuq il-baħar li jkun għad fadlilhom sa ma jaslu l-Afrika.

Min ġie l-attività ta' Kemmuna f'Ottubru kellu iċ-ċans jara ftit ringing. Dakinhar ġew irringjati biss biss mal-mitt pittirross mir-ringers fir-ringing station li għandha l-BirdLife fuq Kemmuna.

Ir-ringing importanti għax jgħinna naghmlu riċerka u studju tal-għasafar. Wara li jinqabad f'xibka apposta, l-għasfur jagħmlulu ċurkett ma' siequ bl-indirizz tal-BirdLife Malta u numru uniku. Iċ-ċurkett ikun ħafif hafna halli ma jdejjaqx lill-għasfur, u jvarja fid-daqs skont il-ħxuna ta' siequ. Imbagħad ikejlu l-gewnaħ u jiżnuh. Ġieli l-istess għasfur jerga' jinqabad wara ftit jiem u r-ringer jinnota li l-għasfur ikun żdied fil-piż (anke b'xi 10g, li għal għasfur zghir huma hafna). Dan ifisser li jkun sab x'jiekol, u hafna drabi jkun lest biex ikompli jpassi. Importanti li jżid fil-piż għax waqt li jkun qed jaqsmu ibħra u deżert mhux se jkollu fejn jieqaf jieħu *snack!*

Permezz tar-ringing skoprejna li l-għasafar li jaslu Malta fil-passa jiġu l-iktar mill-Ewropa Centrali u mil-Lvant. Per eżempju dil-ħarifa f'Malta nqabad bekkafikk li kien irringjat fir-Republika Ċeka, u żewġ huttafiet waħda mis-Slovenja u l-oħra mid-Danimarka. Dawn kellhom ċurkett bil-pajjiż ta' fejn ġew irringjati u n-numru uniku tagħhom.

Nisperaw li narawkom l-attività li jmiss.

Anne-Marie

Anne-Marie Austad
Falko Leader

Ringer tal-BirdLife qed jirringja pitirross. Fir-ringing tintuża tnalja speċjali b'toqob ta' daqsijiet differenti skont il-ħxuna ta' sieq l-għasfur.

Harga wahda... ...żewġ riservi!

Hekk hu! Ha nżuru ż-żewġ riservi tal-BirdLife fl-istess gurnata! Dawn huma l-Għadira u s-Simar, ekosistemi uniċi u importanti għall-għasafar. Billi fihom l-għadajjar, jiġbdu hafna speċi t'għasafar. Ha nibdew mill-Għadira u wara ftit berdoċing hemmhekk nimxu lejn Ghajn Żejtuna, l-Imġiebaħ u l-Mistra. Tinstema' triq twila imma tinkwetawx, ahna nieqfu spiss biex nitpaxxew bil-ġmiel ta' xi għasfur jew bil-pajsaġġ li f'dawn l-inħawi sabiħ hafna. Minn hemm imbagħad niġbdu lejn Is-Simar. Jekk qrajtu l-artiklu f'paġna 8 forsi tghidu min jaf kemm ha tkun twila l-lista tal-għasafar. Mod wieħed hemm biex tkunu tafu: ejjew il-ħarġa!

Data il-Ġimgħa 13 Diċembru 2013

Niltaqgħu 9am quddiem ir-riserva tal-Għadira

Nispiċċaw 4pm fir-riserva tas-Simar (fix-Xemxija)

Ġibu ikel u xorb • żarbun tajjeb għall-mixi • tromba • kamera

Età Falko 13+

Ta' min niltaqgħu ftit fil-vaganzi tal-Milied. F'dak iż-żmien il-Buskett ikun mimli għasafar. Pittirrossi, mlievez, kapineri u vjolini kull fejn thares u dawn ma joqogħdux kwieti, u speċjalment filgħodu l-arja tkun mimlija għana! Ha jkollna iċ-ċans ukoll nosservaw ftit ringing li jsir minn ringers liċenzjati. Wara nimxu ftit lejn l-inħawi ta' Had-Dingli ngawdu l-veduta.

Mixja tal-Milied

Data Il-Ġimgħa 27 Diċembru 2013

Ħin 9am sa xi 1pm

Niltaqgħu u nispiċċaw fit-Tinda tal-Buskett

Ġibu ikel u xorb • żarbun tajjeb għall-mixi • tromba • kamera

Età Falko 13+

U bhala sorpriza, tal-Falko ha jgibu ftit kejk tal-Mil...
>Ngnn!<
MARELLI x'pecluqa fik!

Meta morna Kemmuna...

RAPPORT
Maria Cassar

Nhar is-Sibt 26 Ottubru iltaqjna fis-7.30am għall-attività tant mistennija ta' Kemmuna. Għalija kienet esperjenza eċċitanti għax qatt ma kont għadni mort Kemmuna. Rajna għasafar differenti li kienu qed ipassu minn fuqna fosthom **spanjulett**, **mlievez** u **sturnell**. Fl-osservatorju tal-BirdLife rajna għasafar bħal **pittirross**, **buċaq tax-xitwa** u **fjamma** li xi ringers kienu qed jagħmlulhom ċurkett zghir u jehdulhom kejl tal-gewnaħ u l-piż. Wara rhejnielha għal mixja mad-dawra ta' Kemmuna, fejn osservajna gmiel ta' natura li rari taraha fil-hajja ta' kuljum. Dhalna ġol-Batterija ta' Santa Marija li tinsab f'tarf minnhom tal-gżira u stajna naraw il-veduta ferm aħjar. Għal xi 5pm qbadna d-dgħajsa lura lejn Malta, u waqt il-vjaġġ gawdejna ftit il-Blue Lagoon u rajna hafna dahliet ta' għerien li hemm mad-dawra ta' Kemmuna. Kienet gurnata ferm interessanti li għenitni napprezza aktar is-sbuhija ta' pajjizi u nitgħallem dwar l-għasafar li jpassu mill-gzejjer Maltin. Inhegġgikom tattendu l-attivitajiet Falko. Gost garantit!

Jekk tkun ġej ħarġa tal-Falko **dejjem** ċempel 99214143 / 99809190 jew ibgħat imejl lil falkoblml@gmail.com.

Victor Falzon

L-istatwa ta' San Pawl. Skont l-għidut, il-ġifen li fuqu kien San Pawl inkalja f'dawn l-inħawi. Fil-verità hadd ma jaf fejn.

Il-fdal ta' hitan tas-sejjieħ jfissru li dari anke Selmunett kelliha l-għelieqi u kienet tinhadem

Il-blat fil-wiċċ ta' Selmunett kważi kollu Qawwi ta' Fuq, imma f'xi nħawi jidhru s-saffi ta' taħt. Hawnhekk tidher żurzieqa tat-Tafal.

Elisabeth Conrad

Selmunett

Gżira waħda żgħira

Għalkemm ngħidulhom il-Gzejjer Selmunett (jew il-Gzejjer ta' San Pawl), fil-verità dawn il-'gzejjer' huma magħqudin b'medda art li tinstab fil-baxx ħafna. Fil-fatt (sakemm ma jkunxu baħar imqalleb) faċli timxi minn naħa għall-oħra bla ma xxarrab saqajk. Għalhekk nistgħu nqisuhom gżira waħda. Selmunett fiha inqas minn 900m tul u l-iktar parti wiesgħa hija biss xi 200m. Hija gżira żgħira imma b'natura interessanti. Minbarra li hija Sit Natura 2000, Selmunett ilha mill-1993 riserva naturali, b'diversi restrizzjonijiet fuq l-attivitajiet li jistgħu jsiru hemmhekk.

Flora endemika

Kif tistgħu timmaġinaw, il-flora ta' din il-gżira kapaċi tadatta sew għall-ħajja max-xatt, għax kull parti ta' Selmunett hija influwenzata ħafna mill-baħar li jdawwarha. Dan l-ambjent mhu faċli xejn għall-ħajja – pjanta taf filli ssib ruħha taħt il-

baħar u filli barra mill-ilma, spiss miksija bil-raxx mielah, b'irjeh qawwijn fuq bażi regolari, u ma ninsewx ukoll in-nixfa qawwija tas-sajf. Minkejja dawn id-diffikultajiet, fuq din il-medda art żgħira nsibu veġetazzjoni interessanti li tinkludi diversi speċi endemiċi jew rari. Insibu per eżempju l-**Limonju ta' Zerafa**, speċi mhedda, il-**Limonju ta' Malta**, ix-**Xebb** u l-**Bebuna tal-Baħar**. Insibu wkoll ix-**Xewk tal-Gaġġa** (ukoll speċi mhedda u li ftit fadal minnha fil-pajjiż) u l-**Papocci ta' Malta**.

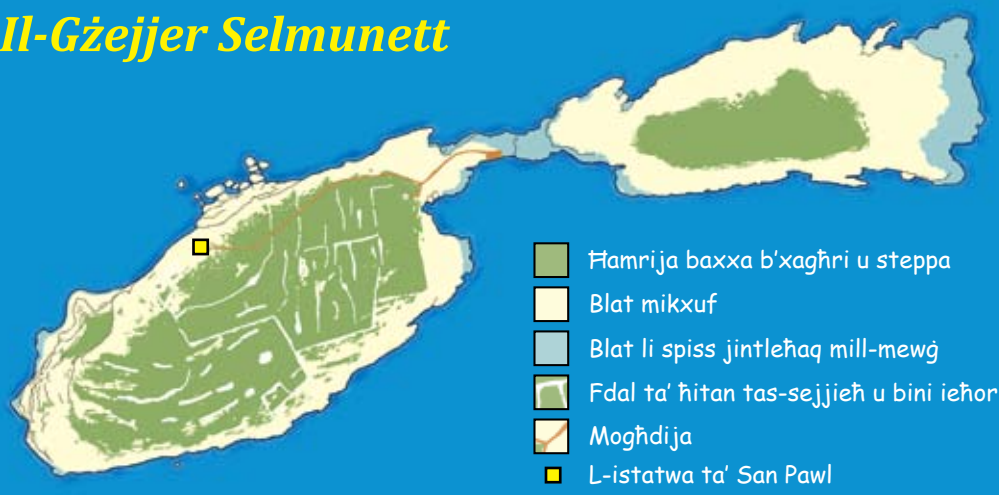
Fawna rari

Il-fawna ta' Selmunett ukoll trid tkun kapaċi tgħix f'kundizzjonijiet xejn faċli, u għalhekk insibu diversi speċi ta' invertebrati li huma adattati għall-ħajja f'ambjenti diffiċli, fosthom diversi speċi ta' bebbux, ħanfus u ħnieżer l-art,

Fejn huma?

Il-Gzejjer Selmunett qegħdin f'tarf il-bajja tax-Xemxija, mhux bogħod mill-Mistra

Il-Gzejjer Selmunett

Il-Bebuna tal-Baħar (Maltese Sea Chamomile) hija endemika.

Victor Falzon

Victor Falzon

Il-fish farms jiggeneraw hafna hmięg tal-hut, li spiss jifga l-hajja ta' qiegh il-baħar.

in Selmunett u x-xatt ta' Malta hemm biss 83 metru.

Il-far huwa wieħed mill-iktar animali li jagħmlu ħsara lin-natura. Il-firien qerdu l-fawna u l-flora ta' ħafna gzejjer żgħar madwar id-dinja.

Aron Tanti

fosthom speċi endemiċi. Sa ftit snin ilu, kienet tinstab ukoll popolazzjoni ta' fenek selvaġġ fuq Selmunett, imma din inqerdet kaġun ta' mard. Forsi l-iktar animal magħruf ta' dil-ġira hija l-Gremxula ta' Selmunett. Proprjament hija l-istess speċi bħalma naraw tigris fil-ġonna taġġna, imma l-gremxul ta' Selmunett huwa razza b'liwien kemmxejn differenti, u tinsab hemmhekk biss. X'aktarx li minħabba li Selmunett ilha maqtugħa mill-bqija ta' Malta, il-gremxul li kienu fuqha ftit evolwew b'mod differenti u ffurmaw sottospeċi partikolari.

Tlifnieha?

Illum hemm dubju serju dwar jekk il-Gremxula ta' Selmunett għadhiex fil-fatt teżisti. Dan għaliex, sfortunatament, fuq

Selmunett wasal ukoll animal ieħor li għamel ħafna ħsara, kemm lill-gremxul kif ukoll lil speċi oħra ta' natura. Qed nitkellem fuq il-Far, animal li jiekol minn kollox u li l-popolazzjoni tiegħu kapaċi tikber ħafna f'qasir żmien. Ftit snin ilu beda programm biex jinqerdu l-firien minn fuq Selmunett, imma minkejja li l-proġett ħalla riżultati tajjeb, xorta jibqa' ħafna xogħol x'isir.

Tkun tassew ħasra li kellna nitilfu din il-ġawhra żgħira ta' natura fil-Gzejjer Maltin!

Joe Sultana

Il-Gremxula ta' Selmunett *Podarcis filfolensis kieselbachi* hija probabbli estinta.

Aron Tanti

Il-Papoċċi ta' Malta (Maltese Toadflax) tinsab biss f'Malta u f'Lampedusa u Linosa, żewġ gzejjer żgħar girien taġġna.

Natura 2000 hija sensiela ta' postijiet madwar l-Ewropa fejn in-natura hija protetta. Hemm iktar minn 26,000 sit Natura 2000, u bejniethom jiksu kważi 20% tal-Ewropa.

U f'Malta kemm għandna, Profs?

S'issa 39.

Ħareġ.

CALENDAR 2014

BirdLife
MALTA
www.birdlifemalta.org

BirdLife
MALTA
www.birdlifemalta.org

BirdLife
MALTA
www.birdlifemalta.org

Il-Kalendarju 2014
tal-BirdLife

Ghall-bejgh €2.50 miċ-Ċentru tal-BirdLife f'Ta' Xbiex jew mir-riservi tal-Għadira u s-Simar